

comentaris literaris
per Josep Palomero i José Miguel Segura**HA NEVAT SOBRE YESTERDAY**

de Gabriel Janer Manilla

Editorial: Proa
Barcelona, 2016
Pàgines 301
Memòries

En tots els actes de recuperació de la memòria hi ha reflexió i molta evocació, que són les característiques principals d'aquest conjunt de records de l'infant i del jove que fou l'escriptor Gabriel Janer Manilla, mallorquí d'Algaida i professor de referència en la seua terra en l'àrea de la formació de mestres.

Janer, nascut el 1940, es va criar en la dura postguerra, en el si d'una família que, com tantes altres, havia eixit bastant escaldada d'aquell conflicte bestial. Els seus records se m'han mostrat com una barreja de blanc i negre, en una grisor opaca, en què l'únic raig de llum que travessava aquelles ténibles imatges el constituïen les vivències del narrador i la lluentor de la prosa, clara i diàfana com els mateixos records. Perquè aquella Mallorca que ja no existeix era el final d'un món tradicional en què es treballava molt per a guanyar poc, es patia massa a canvi de no res i les famílies s'enroscaven sobre elles mateixes com una ensaimada. En la recreació de Janer, de bon llegir, desfilen els personatges pintorescos que constituïen aquell paisatge humà perillós com si foren els actors d'una rondalla. JP

EL RECEO DEL AGUA

de Bibiana Collado

Editorial: Rialp

Amb la mateixa condensació expressiva i cadència elíptica del seu anterior llibre de poemes, Bibiana Collado segueix aprofundint en un univers més enllà de la corporeïtat en la qual se centra

trava el seu *Como si nunca antes* (València, 2013), enfront d'una realitat cada vegada més difuminada, líquida, inaprehensible i incomprensible, aferrant-se a la memòria —la voluntat de la memòria— com a únic punt d'amarratge davant aquesta boira exterior cada vegada més espessa.

Amb una estructura circular —els poemes inicial i final del llibre es complementen en un intent d'expressió de les claus que sustenten la resta del poemari—, *El recelo del agua* va obtenir un accésit en la darrera edició del premi Adonais de poesia que des de 1943 ha donat a moltes de les veus amb més personalitat de l'horitzó poètic en llengua espanyola. No és aquest un premi menor, ni de bon tros, amb el qual es reconeix la presència d'una veu en què el poètic sorgeix de la fricció entre el present —el que hauria de ser una autoafirmació plena, feliç— i el passat —les arrels, encarnades en la figura de la mare una vegada i una altra—, entre un desig i una me-

Madrid, 2017

Pàgines 52

Poesia

mòria —percebuda i expressada amb un llenguatge en el qual es desconfia— que no és més que destil·lació equívoca del temps, de la història personal, un fosc vital —així ho expressava Machado— on resideixen les pròpies arrels com a afirmació ens un món cada vegada més esmunyedís.

El recelo del agua és l'expressió d'una lluita en la qual el llenguatge és una màscara del propi jo buscant-se per reafirmar-se, el testimoni de la pròpia pèrdua projectant-se en la pèrdua dels orígens, d'allò que hauria arrelar, del flux constant i de la voluntat d'afrontar el que s'intueix al final del camí: que viure i morir no són més que sinònims repetits en tots i cada un de nosaltres. La poesia queda llavors com estupor i resistència davant el que ens espera, davant la sospita que vida, recordo, memòria i desconcert són les pulsions que constitueixen allò que som. El llenguatge amb que dibuixa aquesta ofusquació se serveix de diferents plans vivencials superposats i insisteix en la contenció com estímul. La voluntat de parlar de si mateixa a través de les arrels present que, en el fons, no podem parlar més que des de nosaltres mateixos, que som la pèrdua d'allò que ens envolta, d'aquells de qui venim, de nosaltres mateixos i constata en aquesta pèrdua l'única escaleta oberta a la comprensió, mentre escurem restes del nostre passat entre les cavitats del futur i del present. Poesia ben perfilada, honesta en la seua evolució i sense autoengany ni mitges tintes. Tota una realitat. JMSR

EL PATRIMONI CULTURAL VALENCIÀ

de DD.AA.

Editorial: PUV, Publicacions de la Universitat de València
València, 2017 | Pàgines 155

Es tracta d'una d'aquelles publicacions necessàries per a constatar en quin punt exacte ens trobem i, a partir d'ací, poder actuar en una o altra direcció. En aquest cas, trenta-sis professors de la Universitat de València experts en diversos aspectes relacionats amb la cultura, fan un balanç de la situació en què es troben diversos sectors. Cada article consta de quatre pàgines que, a partir d'una fitxa descriptiva, es complementen amb unes fotografies representatives del camp corresponent, en què s'analitza el llegat de les civilitzacions en les terres valencianes, l'art i l'arquitectura, les infraestructures i els equipaments, els paisatges, la toponímia, els camins històrics i les vies pecuàries, les festes, la música, els arxius i biblioteques, els museus, etc.

Com indica el professor Antoni Furió al final del seu article, «el patrimoni cultural i històric no mira només el gaudi estètic, la bel·les artística per la qual es puga crear una preferència respecte a un estil o un altre. El patrimoni ens parla també del passat i ens ajuda a comprendre'l». El resultat és bastant optimista i pot servir per a potenciar l'atractiu econòmic dels valors que els valencians posem. JP

destaquem...

Relats visceralers d'una bellesa sorprenent i grandíssim talent

Per segons quines coses, la raó sol elevar-se per sobre de l'instint. Hi ha ocasions en la literatura en què un necessita ser calculador, cerebral, per no abandonar la seua zona de confort o bé per enfrontar-se a una història de la manera més precisa possible. Així es construeixen els artefactes literaris, alguns d'ells poden considerar-se autèntiques obres mestres, altres, per contra, esdevenen intents fallits per demostrar una destresa narrativa que més aviat és un exercici d'ampul·lositat que, de debò ho dic, més d'un podria estalviar-se per evitar caure en aquest territori tan perillós de la vanitat.

Hi ha novel·les, o llibres de relats, o poemes, que són pur exercici intel·lectual, la qual cosa està molt bé. Aquestes lectures suposen un autèntic rept, fins i tot per al lector més avesat. Confesso que no poques vegades he anat al seu encontre, ja que de tot s'aprèn. No obstant això, hi ha obres que resulten mas-

sa carregoses per barroques, quant al seu estil i llenguatge. Són, dit d'una altra manera, una demostració innecessària de coneixements diversos o fanfarronades. Per contra, hi ha obres que supuren literatura d'una forma natural i et noquegen. De *este pan y de esta guerra* (Contrabando), de Jesús Zomeño, és una d'aquestes obres.

El present llibre està format per divuit relats el nexa en comú més evident dels quals és el marc triat pel seu autor per situar les històries: l'any 1916, any crucial de la Primera Guerra Mundial. Reconec que desconeixia completament la figura de Zomeño, autor d'Albacete encara que resident a Elx, però després de la lectura d'aquest llibre un necessita saber més d'ell, llegir tot, absolutament tot el que ha escrit. I això és així perquè *De este pan y de esta guerra* és extraordinari. No hi ha ni un sol relat que no sigui un clar exemple de virtuosisme literari. És més, hi ha algun text que podria defi-

nir-se com autèntica obra mestra del relat curt, alta literatura, o literatura amb majúscules —em vénen ara a la ment «El urinario» o «El queso», per citar un parell d'exemples—.

Zomeño ofereix aquí històries visceralers, incisives, que no et deixen indemne (no poden deixar-te indemne). Històries situades a les mateixes trinxeres o a la reguarda, a la mateixa boca del llop o a la memòria trencada del supervivent. Són records evocadors, vivències extremes, passatges en els quals la por es fa palpable, en què la fragilitat de l'ésser humà es mostra en tota el seu esplendor. Tots i cada un d'aquests relats, com bé van afirmar els membres del jurat dels Premis de la Crítica Literària Valenciana, «aprofundeixen en la naturalesa humana a través de sentiments i passions vigents en qual·sevol·l època, narrades amb un talent excepcional». Tots resulten punyents, però d'una bellesa sorprenent.

Confesso que vaig dubtar en veure a la portada que Agustín Fernández Mallo deia de Zomeño que era un dels millors contistes espanyols. Ara sí que ho crec, ho crec fermament. Aquest llibre és ja inoblidable, i Zomeño un virtuos. =

Eric Gras

DE ESTE PAN Y DE ESTA GUERRA

de Jesús Zomeño

Editorial: Contrabando
València, 2016
Pàgines 160